

Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 05.11.2022)

13. Про безоплатну правову допомогу. Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення 05.11.2022)

Дракохруст Тетяна Вікторівна

*д.ю.н, доцент, професор кафедри міжнародного права та
міграційної політики*

Західноукраїнського національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРИМУСОВОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ РОСІЄЮ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ОРДЛО

Як і за будь-якої війни, внаслідок бойових дій між російською армією і Збройними силами України (далі – ЗСУ) солдати обох сторін потрапляють у полон супротивника. Офіційні дані щодо кількості військовослужбовців РФ (у тому числі, і солдатів «народної міліції» т.зв. «ЛНР» та «ДНР»), які перебувають в українському полоні, відсутні. Останні цифри були озвучені 12 березня Президентом України Володимиром Зеленським і становили близько 500-600 осіб.

З 1929 року військовополонені перебувають під захистом третьої Женевської конвенції та трьох додаткових протоколів до неї. Женевську конвенцію підписали 196 країн, серед яких Україна та Росія. При цьому у 2019 році РФ денонсувала 1-й та 2-й протоколи щодо захисту жертв під час міжнародних збройних конфліктів та збройних конфліктів неміжнародного характеру.

Проте, Росія має виконувати принципи, викладені у тексті Конвенції. Женевська конвенція передбачає гуманне поводження з військовополоненими, їх захист від актів насильства чи залякування,

дотримання права на повагу до них особистості та честі, надання безкоштовної медичної допомоги.

19 лютого 2022 року на території т.зв. «ДНР» та «ЛНР» було оголошено загальну мобілізацію. Відповідні укази підписали «глави республіки», у яких серед іншого було зазначено, що чоловікам віком 18 – 55 років заборонено залишати територію регіону, а виконавчій владі вкотре вирішено вилучати у громадян та підприємств транспортні засоби та майно, «необхідні потреб оборони».

У перші тижні людей збирали за списками комунальних служб, шахт, металургійних заводів та інших «державних» структур, тобто всіх, хто був якимось чином зареєстрований у самопроголошених республіках.

В основному, говорили, що мобілізація буде на 90 днів і основними функціями призовників буде охорона об'єктів, чергування на блокпостах, тобто. Несення служби не на передових позиціях. Іноді на війну відправляли під виглядом проходження щорічних військових зборів. Часто примусово мобілізованим взагалі нічого не пояснювали.

Пізніше, в умовах гострої нестачі людських ресурсів військові патрулі стали забирати чоловіків з вулиць, діставали їх з громадського транспорту, приходили до них додому для вручення повісток. Коли стало зрозуміло, що закликають масово і примусово всіх чоловіків, крім тих, кому було видано броню або на підприємствах, або «за гроші», багато хто почав ховатися, покидати роботу і не виходити з дому. Чоловікам старше 55 років стало легше влаштуватися на роботу, на деяких традиційно чоловічих роботах працювати жінки.

Мобілізація проходила без проходження призовниками медичних комісій, без урахування наявності «білого» квитка та соціальних «особливостей» конкретної людини — наприклад, наявність трьох і більше дітей, перебування на утриманні у громадянина осіб з інвалідністю тощо. Мобілізованим людям з «білим квитком» говорили, що стан здоров'я не

важливий, що вони для картинки охоронятимуть стратегічні об'єкти. За фактом такі обіцянки не відповідали дійсності.

Якщо російське командування хоч якось намагається мінімізувати свої втрати, щоб не викликати в РФ відкритого суспільного невдоволення, і в той же час не платити по 7 млн рублів як компенсацію за загиблих російських солдатів, то втрати т.зв. «ДНР» і «ЛНР» ніхто не вважає, життя їхніх солдатів не намагаються зберегти. Самопроголошені республіки - це неіснуюча сіра зона, де люди позбавлені прав, а значить, і звітувати про тисячі смертей не потрібно.

Звичайно, ніякі компенсації за загибель військового там не передбачені. Максимум, на що можуть розраховувати родичі, це на виплату одноразової суми 10 тисяч рублів.

Серед примусово мобілізованих солдатів були студенти з Донецька. Частина з них потрапили в український полон та виступили 31 березня на прес-конференції. Докладніше про умови їхньої військової служби описано в розділі «Прес-конференції військовослужбовців РФ».

Варто зазначити, що у обмінні списки жителі т.зв. «ДНР» та «ЛНР» не попадають. Поки що в українському полоні утримуються солдати російської армії, які є набагато більшою цінністю, ніж невідомі шахтарі та слюсарі з т.зв. «ДНР», полонені чоловіки «республік» невизначений час будуть у невіданні щодо своєї подальшої долі [1].

Тобто відбувається тотальне нівелювання прав військовополонених з вищевказаних територій, бо ні міжнародне право, ні українське законодавство, ні Мінські домовленості не визнають існування квазідержавних утворень «ДНР» та «ЛНР». Отже, рішення цих самопроголошених утворень щодо «паспортизації» осіб, які проживають на відповідних територіях, «документами ДНР/ЛНР» є юридично нікчемними [2].

Росія офіційно визнала дані республіки, проте знову ж таки питання громадянства залишається відкритим. Дана країна вважає своїми громадянами тільки громадян Росії, а останні такими не являються.

Де-юре вони є громадянами України. Навіть якщо в деяких з них і є російські паспорти, то як показала практика, для військово-політичного командування РФ їх власники не є повноцінними громадянами РФ.

Джерела:

1. Можливі наслідки «паспортизації» мешканців тимчасово непідконтрольних територій України «документами ДНР/ЛНР» для національної безпеки України. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/mozhlivi-naslidki-pasportizacii-meshkanciv-timchasovo>.

2. Пребывание украинских солдат в украинском плену. Правозахисний центр «Альтернатва». Луганськ. 2022. 42 с.

Гулевська Ганна Юрївна

*к.ю.н., доц., завідувачка кафедри права та публічного управління
Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій*

Захаров Кирило Сергійович

*Здобувач вищої освіти освіти фінансово-економічного факультету
Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

Відповідно до міжнародного та європейського права з прав людини поняття доступу до правосуддя зобов'язує держави гарантувати право кожної особи на звернення до суду (за певних обставин, до альтернативного органу вирішення спорів), з метою отримання юридичного захисту, у разі якщо права особи були порушені. Таким чином, це також право, яке допомагає особі домогтися реалізації своїх прав. Права доступу до правосуддя в Хартії основних прав ЄС можуть кореспондуватися з тими, що передбачені в ЄКПЛ. Тому судова практика ЄСПЛ є важливою для тлумачення прав Хартії. Доступ